

CATALONIA

JOSEP SOLER I MIQUEL.
PER JOAN PEREZ JORBA

Lo més preciós de la vida den Soler i Miquel se va resoldre en el seu pensament i en la seva ànima.

Pensa subtil i profunda que penetrava lucidament les coses; sensibilitat intensa i viva en la que s volatilisaven les sensacions fins a un grau suprem; ànima tendra i refinada que sentia amb exageració i s'emocionava fonament; en Josep Soler i Miquel ha sigut un dels joves catalans que de la manera més elevada i conscient han sentit l'esperit contemporani. Per la vehemència i per la serietat extremades am que s va pendre les coses de la vida mental i espiritual, i per la manera personal i encertadíssima com va definir-les i les va explicar, en Soler pot considerar-se com una de les figures intel·lectuals més importants de la joventut moderna. Va esser tant intensiva i violenta la seva vida moral interior, i aquesta s va reflectir en l'exterior de relacions tant vivament i activa, que l'afirmació de les dugues plegades pot semblar perillosa o *neurastenica*, per no poder-se-la configurar ni resistir, a les intelligències obtuses i a les ànimes atrofiades. Pocs am tanta freqüència s'han trobat com ell en lo que expressa l'aforisme següent den Nietzsche: «Quan el vostre cor bat de ple a ple, a punt de desbordar, allí hi ha la font de la vostra virtut». El cor den Soler bategava sempre adalerat i brugidós, produint-li ls seus batecs uns esborronaments tant intensos d'emoció, que deixaven embadalida tota la seva ànima. I el mateix Nietzsche, de tendències tant oposades a les den Soler i Miquel, hauria segurament apreciat an aquest, si l'hagués conegut, per lo que va declarar el primer dels dos en el seu poema filosòfic *Zarathustra*: «De

tot lo que s'escriu, no més estimo lo que un home escriu am la seva sang». I en Soler va escriure am tota la seva sang, am tot el seu esperit i am tot el seu esser: en els seus escrits la seva existència s troba en una tensió enlairada i profunda.

En Soler s'exaltava fins al deliri al sentir-se entremig del febrós moviment actual d'idees, i s'estremia d'emoció al percebre les manifestacions diverses del sentiment d'avui. Sentia aletejar en les idees una vida altament humana i en els sentiments hi descobria afirmacions d'eternitat. Era un poeta reflexiu i espiritualista que, commogut, anava a cercar la frescor en les emocions, pera sadollar-se

J. SOLER I MIQUEL

BARCELONA, 25 MARÇ 1898

d'ella i comunicar-la an els demés. Per la manera ingenua am que n Soler transportava les sensacions, els sentiments i les emocions a una regió de pura intel·lectualitat, crec que la qualificació que més bé li escau és la d'un nen cerebral, d'ànima i de cerebralisme fets de candidesa alegre i profunda. Si bé no havia volgut discernir, per no atribuir-hi gaire importància, l'emoció literària de la forma, havia arribat a experimentar l'emoció filosòfica o del pensament, i més que tot l'emoció pura o la natural de l'ànima.

L'alta i delicada sensibilitat den Soler se translluïa en una força d'expansió, inquieta i anhelant, que, tot projectant lluïçors d'intel·ligència, anava cap a les coses amb amor efusiu, acaronent-les amb tendresa commoguda i impressionant-se d'elles d'una manera intensa. Era tant extremada i fina la seva impressionabilitat, que en ell les emocions i els sentiments florien exuberants i amb una virginitat d'adolescència. Al commoure-s arribava a una situació emotiva tant alta i a una tant regalada frescor de sentiments, que aquests, als ulls de molta gent, prenien el caràcter d'una alarmadora alucinació. Anima jove i generosa, plena de bondat i de franquesa, continuament vessava d'entusiasme i fe, explaïant-se amb vehemència santa, com il·luminada pel goig de viure una vida superior, que ella volia transmetre sempre an els altres.

Allà on se revelava tot en Soler era en les converses íntimes amb amics, de poderosa i viva suggestió: al objectivar-se, se realitzava en ell una ardenta explosió de vida, que amb efusió s comunicava an els oients. Enraonant, en Soler tenia l fervor i la noble sinceritat de l'apòstol que, tot evangelisant, s'entusiasma i s'ubriaga a sí mateix. I aquests moments d'espontaniació il·luminada, en els que vibrava tot el seu ésser, eren per ell de vera immortalitat: idealment se podien pendre per la glorificació divina de la seva ànima sincera i bondadosa. En Soler era un jove que va existir, en aquesta vida, en mig d'una atmosfera d'eternitat humana. Ardent i efusiu, mogut per una alta i lliure bondat, arribava sovint a una plenitud de pensament i de sen-

timent que, afavorida per la vidència de la seva imaginació prenyada de visions i de realitat, donava a la seva ànima un aire de serenitat eteria. Era sensual, espiritual i intel·lectual com tot jove pensador d'avui dia.

Pera posar de manifest la delicadesa de la seva emotivitat, cal dir no més que davant de l'inefable bellesa d'alguna obra artística, de tots aquells actes que obeïssin a un impuls generós i noble i de tota manifestació ingenua i plena de sentit de l'Ànima, li espurnaven amb freqüència llàgrimes d'emoció. Pera donar idea de la refinada i complexa formació del seu esperit, n'hi ha prou amb insinuar que ell creia en lo perdurable del pensament, en la santedat de lo real, en la valua de l'imaginació, en lo inefable del sentiment i en lo infinit que hi ha en les emocions.

La seva cultura era intensa i variada; li havia resultat molt profitosa i de constant fecundació interior, perquè li anava desvetllant potències adormides i sentiments inexperimentats. Havia penetrat en les manifestacions més altes de la saviesa antiga i en les més refinades essències del pensament modern. El seu esperit transparentava «una cierta y poderosa disposición, llena de luces, a verlo y comprenderlo todo con sentimiento de humanidad», convençut de que la veritat és no més que una i única, de la qual, en el fons, cada individu és un aspecte. I per xò el seu anhel (i també perquè ell resol·lia l pensament en humanitat) era conèixer la major diversitat de tendències filosòfiques i de cristallisacions d'ànimes, la coneixença de les quals, per la contradicció aparent que existeix entre elles, sol desconcertar an els més coratjosos i preparats a perseguir la trajectòria en que, resumint-se en síntesi, convergeixen i comuniquen totes.

A mida que n Soler anava avançant, sempre més hardit i més esperonat, en l'exploració de les corrents intel·lectuals més dividides, el seu esperit s'anava enfortint i s'engrandia, fecundat per una gran variació d'emocions de pensament i d'ànima. Ell opinava que tot esperit que tingués desitjos d'orientar-se, un cop hagués trobat els motius de divergència

entre ls distints sistemes, de tota la llur antiteca varietat, tenia d'anar a determinar-ne una unitat fonda, integral i harmoniosa, «la unidad en la variedad», o siga descobrir la real correspondencia entre ls motius d'oposició, al mirar de condensar-los. Així tota ànima investigadora i *sintetica* s va alhora enriquint i vigorisant, facilitant la propria formació, i promovent-se més tard un sord desvetllament d'energies que, si es remouen per dintre amb insistencia, poden impellar a practicar una gestació que, operada am profunditat, transporti an aquell moment gloriós en que un hom ja pensa i es produeix per compte propi, an aquell instant suprem de la creació en que l'ànima s va aclarint per un divinal somriure de ventura.

Aqueixa inclinació *decidida* a explicar, pera trobar-ne l'harmonia, les determinants de les corrents d'idees, té molta analogia am la tendencia a voler conciliar la *complexitat* dels sentiments am la llur *unitat*; essent aquesta ultima la tonica que personalisa la sensibilitat de l'home en qui ella s reflecteix. Aqueixa disposició d'esperit fa impossible contra n Soler tota imputació de desequilibri mental, puix en lloc de contradir-se, com han dat a entendre molts, lo que ell feia, am la seva serenitat i fermesa de visió, és més aviat arregar elements i compondre substancia pera l'integració personal; lo qual, al meu judici, denota certa robustesa d'ànima.

Cultivar-se les emocions, la sensibilitat i el *jo*, però no a la manera ipsuista deliquescient, consistint en el refinat egoisme del «re-concentra-t eternament en tu» del *Faust*, que és un dels graus més absoluts de la decadencia. Aquesta esteril i negativa corrent de la contemplació interior extremada, si s resol en un indiferentisme tancat vers lo de fóra, pot fer perdre tota *activa i expansiva* energia individual i obligar a caure en un deliqui nirvanenc d'anullació, que porti a la inconsciencia o identifiqui amb el No-ré; xo és: una mort per inanició intel·lectual i animica. En Soler s'oposava an aqueixa extraviació de l'esperit i del pensament: ell era partidari de vetllar-se i conrear-se un mateix, a l'objecte

de no deixar fondre l'essencia divina que hi ha en nosaltres, la qual ens lliga am lo infinit-etern; però sempre am comunicació activa am lo vivent, o, d'un altre modo, de covar les sensacions i les impressions que s'experimentin pera que, després de la constant fermentació abans mentada, ens poguem sentir irresistiblement impulsats cap a la producció lliure de la nostra existencia.

Al sospesar i profundisar el pensament sa i robust dels antics, en Soler i Miquel se configurava, preferentment i am certa complacencia, l'exaltació espiritual dels grans mistics del cristianisme, que són els que més conformaven amb el seu temperament, per la llur illuminada expansió. El seu misticisme no és dogmàticament religiós ni exclusivament metafísic: és pietista, i, com a tal, profundament humà; manifestant-se-li també sovint per una estatica devoció envers l'emancipació de bellesa que, a l'exhalar-se de les coses, les transfigura amb un resplendor de *lux aeterna* i per una admiració fervent envers tota *irreflexiva* impulsio generosa que mogui a un esperit.

Pera convince-s de que n Soler era una de les expressions més vives de l'ànima contemporania, no hi ha sinó fixar-se en la manera com ell sentia la plenitud de vida i de consciencia intel·lectuals a que s'ha arribat avui, com havia donat compte del lliure anàlisi a que ara se subjecten tots els estats de cultura, i de quin modo havia expressat la sinceritat i el convenciment que caracterisen a la joventut moderna; tot lo qual ens sembla que ve a promoure una deslliurança moral que s pot tenir quasi per efectiva: l'home conscient arribant a la seva completa afirmació i a un absolut domini de sí mateix. El propi Soler ho declara en les notes pera un prefaci dels seus *Escritos*, a l'expressar que ls joves actuals «tienen una consciencia y seguridad inconcebibles en los estados de no completa emancipación del pensamiento... Hemos llegado á sacudirnos la necesidad de conclusiones dogmáticas, prosiguiendo incesante, implacable y tranquila toda investigación, y *marchando con una firmeza y*

*seguridad intimas, que arrancan de nosotros mismos y se proyectan á lo infinito...; ahora se percibe verdadera emoción artística en las obras». En Soler era l'intellectual, no de la raó, sinó dels sentiments de l'ànima moderna. I com ell insinua subtilment i confosa en el seu *Decadentismo*, aqueix moviment de la decadència d'ara, serva en el fons una ansia febrils de vida; i avui ja gaire bé s'comencen a pressentir els batecs d'una existència nova, més espiritual i més plena, la qual, produint-li una visió de realitat illuminada, li fa dir an ell amb un sentiment de joia: *Spiritus in terra resurgens*. És un espiritualisme metafísic i humà, en forma naturista, que comença a brotar per tot arreu i que en Soler tenia un dels més hardits i convençuts apostols.*

L'Estètica d'un esperit com ell, que tant cercava en les obres literàries l'ingenuïtat i virginitat emotives, per força havia de proclamar, com a principi fonamental, la lliure espontaneïtat artística, després de l'elaboració interna i constant que, operada amb solitud, produeixi l'obra ben madura i amb forma i vida pròpies: que siguin sensacions experimentades, sentiments real o idealment viscuts i sempre impressions rebudes: el culte fervorós a un art *realista* de la vida interna i a una psicologia penetrant de lo inconscient.

Bona part d'aquella inquietud del seu esperit, sempre vigilant i espavilat, que per molts va ser conceptuada com un signe de desequilibri, tenia per causa ocasional l'elevada situació de consciència en que ell se trobava, la qual l'empenyia a sondejar els sentiments, a profunditzar les idees i a esbrinar les emocions; inquietud que també era filla de la seva impotència d'exterioritzar-se, o, més ben dit, de la preocupació de traduir les impressions tant directes com en la seva ànima s'rebien i les reflexions tant profundes com se generaven en el seu pensament. Era tant lo que ell n'estava de prenyat de pensament i de sentiment, que li era impossible obtenir una directa correspondència entre la *concepció* i la *manifestació*, i això que gaire bé havia lograt establir, com he dit abans, un equilibri perfecte entre l'emoció i l'idea. Li mancava la *reali-*

sació suprema de Goethe: aquella gran harmonia entre la forma, entre l'idea i entre l'emoció. Per això era, doncs, que s'hi observava un estil tant incorrecte: les idees que se li desvetllaven, li apareixien apocalípticament, mig ovirades i depressa; se li abocaven al cervell amb profusió i precipitació, acullint-les ell a plena mà i a corre-cuita, però que no sen perdés ni una. Am tot, deixava el seu estil observar certa lluminositat; era poètic i commogut; suscitava en el que llegia i comprenia, boi impressionant-lo fonda i emotivament, una enlluernada visió de la matèria que tractava; llenguatge fet a prova de franquesa, sensitiu i nerviós, calent i assoliat; llenguatge amb el que, com declara el propi Soler parlant de l'Unamuno, un mateix a l'«expresarse parece que se *deslumbra y vuelve loco de alegría, lenguaje de vidente*, que supone una *especial escuela* de pensar» (1), i que origina, conforme en un altre article expressa, «la frase que toma luces simbólicas», que és la més prenyada de sentit i la que convenç millor, puix «sòlo la consecució del *nimbo en las ideas* es el síntoma de la *visión de los hechos vivos*», com cita més avall de Miquel de Unamuno. I si realment no era un gran literat de forma, no crec, emperò, que gaires com ell hagin sapigut, d'una manera tant precisa i encertada, adjectivar les emocions subtils i els impulsos inconscients, a primera vista indiscernibles, dels artistes sobre les quals obres ell anava divagant, quasi sempre esclarit per la mental alegria que li compendria i penetrar bé li causaven. Am la fina acuitat del seu pensament, ell indica, senyala, insinua i evoca d'una manera tant discernida i endevinada, que desperta al llegidor una munió de sentiments i d'idees, una pila de coses fins aleshores no somniades, però tant reals i positives, que un hom queda, al considerar-les, cor-près d'admiració.

Lo que amb un xic d'improprietat anomenarem la seva *crítica*, que per en Soler no tenia més importància ni altre valer que expansions d'entusiasme i reflexions de senti-

(1) Carlyle.

ment, enclou per nosaltres molta transcendència, ja que, fora de la substància intel·lectiva que aquella conté, ens representa la cristallització de l'esperit refinat d'un poeta en *viu*. En Soler era dels pocs que han tingut la facultat especialíssima de configurar-se ls estats d'ànima i de consciència més diversos; de desxifrar les situacions més complicades de l'esperit; de senyalar les liniacions més sintètiques de l'art de debò, i de sondejar l'essència més secreta de les coses, objectivant lo que de més subjectiu trobava en aquestes: darrera de l'Apariència ell anava a cercar l'Essència. Amb això conformava en certa manera am l'escola dels simbolistes, els quals *senten* en les coses una ànima o un *dintre* i hei descobreixen un misteri i significació particulars. En Soler tendia a explicar emocionalment lo inexplicat, a penetrar amb il·luminació en lo impenetrable i a experimentar emocions inefables i sensacions suprasensibles.

Genèsicament, el seu mètode consistia en comunicar am simpatia i amor am tota manifestació estètica prenyada de sentit: ell creia que per l'afecció s pot arribar a senyorejar el secret de les coses; que l'amor és font de coneixement. Pera mostrar si la seva infiltració en elles era directa i lliure, escolteu com ell mateix explica, en aquell prefaci ja esmentat, del modo que profundisa i pren consciència de lo que llegeix: «Yo casi siempre leo distraído, siguiendo más bien la idea que se me va formando de lo que leo que la lectura misma; y aunque á veces se graba una frase imborrable, generalmente, más que el dibujo neto y preciso de lo que leo, guardo una *como impresión del sentido*, como si me aferrara más á la *intención inconsciente* de lo expresado que á la misma expresión. Y aun cuando quiero coger concretamente, precisamente, la corriente de pensamiento expresado, la *punzo* con tres ó cuatro de sus momentos de corriente más rápida, de *trayectoria más reveladora*, y omito el *derramamiento* ó *espaciamiento* en que se adormece». Això, a més de representar una *decadentista* i vivent autopsicologia de l'ànima i de l'intel·lect den

Soler, és una fina i penetrant observació de la manera com ell esbrinava les manifestacions emotives i ideològiques. La penombra enlluernadica que l'idea mare projecta al seu voltant, és allà on l'artífex se complau sovint en la modelació escultòrica: en tota obra de bellesa, en Soler hi ovirava i analisava lo fonamental, el sentiment primordial i l'idea generatriu, que són els que en l'estructura interior quasi sempre dominen. D'aquesta manera s comprèn que ell anés adquirint consciència del valer intel·lectual i espiritual de les obres, i de lo que aquestes posseeixen d'element personal i de substància eterna; i així és com ell n'eliminava lo artificios, transitori i fictici que les perjudica.

Tota l'ardenta explosió de vida que s'ha observat en l'ànima den Soler i Miquel, projecta una encesa lluminació mística i causa un sentiment profund d'*assoleiada decadència*; la suprema violència dels batecs del seu tendre cor, al trobar-se davant de quelcom de sobrehumà, semblaven provenir d'un alt refinament sensitiu i d'una tensió excitadament nerviosa...

JOAN PEREZ JORBA

L'AVIA

*La mitja a terra ha rodolat, a terra
el capdell, una agulla despassada
a la mà, i el panillo a la cintura,
ique n fa d'estona que, aspirant ansiosa
el raig de sol que bondados l'amara,
la pobra vella està, mentres que volta
la vida pels seus ulls, com en un somni!
És la jove d'un temps, la jove hermosa
somiant amor... amor etern... mentida!...
El toca, el palpa, i s fon: l'amor no ho era...
Gira full, i en un altre s troba mare...
Mare!... Quin cel d'ensomnis i delícies!
Quin mar immens, s'ens fons ni fi, de penes!
I al cap de vall... Tants fills, tant que l'aimaven,
i avui... soleta allí.—El sol és l'unic!—
Se li ha posat mal genit...
Joves i gendres un xic lluny la volen...
i els fills... els fills també... tant que ls estimat!...*

*Els nêts, és clar, són nens, els renya... i fugen...
No més li queda l sol: el sol és l'unic:
ell, cada dematí, dant-li l bon dia,
en son front revellit un bès hi posa,
l'acompanya amorós fins a la tarda,
la torna a besà al front...*

i al lluny s'enfonça...

CLAUDI PLANAS I FONT

EL VELL CARRILAIRE. PER IGNASI IGLESIAS

SIGA per haver-hi sobrant de personal, siga per l'afany de fer economies, el cas és que la companyia ferro-viaria va resoldre un dia donar de baixa, en llurs respectius quefers, i principalment en el servei de tracció, a tots aquells de sos empleats que ja passessin dels seixanta. Al maquinista Joan, per qüestió, doncs, de l'edat, am tot i la seva molt notable fulla de serveis, també li va tocar separar-se d'aquell treball, al que desde la seva joventut havia consagrat ses més belles il·lusions. Però com que ell deia per tot arreu que desitjava retirar-se, ja que no tenia cap fill a qui dotar, i que, mercès a haver portat de sempre una vida molt tranquil·la, havia fet alguns estalvis, dels que s'refiava pera defensar-se en la vellesa; els seus companys, sabent això, no la van sentir del tot, la seva desgràcia, i quasi quasi estaven temptats de felicitar-lo. Però an ell aquella disposició l va deixar aplanat. Poc se l'esperava, ell, que encara s'creia tenir les energies d'abans, de les que molt sovint s'alabava entre ls seus amics.

Trist i amb el cap moix, quasi plorant, sen va anar a casa seva, més apleret que de costum, pera arribar-hi més tard i trigar més a donar aquella fatal nova a la Mundeta, la pobra de la seva muller, que ja devia esperar-lo amb ansia. Com l'amoinava l pensar en el disgust que ella rebria així que hauria esment de que en el carril l'havien donat de baixa, considerant-lo inútil pel servei! I com

sofria reflexionant que l'havien llençat lo mateix que a la saborosa taronja quan ja se n'ha extret tot el suc!

Encara no havia passat el lllindar de casa seva que, a la primera ullada, la Mundeta descobrí en el posat den Joan que n'hi succehia alguna de molt crespà.

—Joan, què tens?—amb amorós accent va preguntar-li.—Ai, ai! quina cara fas! Què hi ha de nou?

—No ho vulguis saber, Mundeta; no ho vulguis saber,—va respondre en Joan am ven molt baixa.

—I això? Què hi ha?

—Què hi ha?... Res!... Que un hom no pot ser vell. Vet-ho-aquí lo que hi ha!

—I ara?

—No sé per què ns hi deixen arribar a la nostra edat!

—Però vols explicar-te més clar?

—Més clar? Si pogués, rai! Però hi ha coses que no cal explicar-les: bé massa que per si soles ja s'expliquen!

—No t'entenc. En bona fe que no t'entenc, Joan. Vaja, conta-m tot lo que t passa... Que no t trobes bé?

—Bé?... Sí: molt bé, molt! D'això és de lo que m queixo.

—Te queixes de massa salut? Que Déu te la conservi.

—Sí, de massa salut!... Per què jo, Mundeta, no n soc, no, de vell... Què?... Per què tinc els cabells blancs... i a la cara algunes arrugues... ja haig d'esser vell?... És clar, si ja porto a sobre les sis creus! Això és lo que ells deuen tenir en compte. Els ganduls! Però no saben que la meua sang encara bull, i que l meu cor bat am la xardor mateixa de quan era jove; no saben, no, aquells nyicris, ninots de pasta fina, que nosaltres, els de la meua fornada, no ns passem aixís com aixís... com ells, que una pulverisació dels robinets els encostipa. Jo vell!... I bé!... Què!... Sí, que ho soc; però un vell jove, amb energies, ple de salut...

—No t'entenc pas, Joan.

—No? Doncs sapigues que en el carril m'han donat de baixa. Han fet tria del perso-

nal, i a mi, com si fos un rebuig, m'han arreconat, m'han declarat inútil. —

Al sentir aquestes paraules, la bona de la Mundeta va fer un moviment convulsiu, com si una corrent elèctrica li hagués ferit els nervis. Per espai d'uns quants minuts va quedar erta, com petrificada, mirant compassiva i amorosa al seu desventurat marit, que, amb el cap baix i els ulls fixos en terra, ataleiat en una mateixa idea, anava murmurant frases incoherents, plenes de dolor i de deliri. I tots dos se varen posar a plorar. Tots dos, davant de la tardor de la llur vida, van sentir per primera vegada el fred del cor, el fred dels vells, que amb airades geladores venia a mustigar les seves il·lusions; i van veure com el cel, per ells sempre blau i estrellat, s'anava ennuvolant i s'ennegria, i com sos cossos decaiguts eren capdellats per les boires de l'hivern.

Però la Mundeta tot seguit se va refer, i un cop aixiribida fins sen va alegrar, de la sort del seu marit. Ho desitjava tant que n Joan deixés el treball, que tot esperant el dia que això arribés, ella ja rumiava una vellesa per ells dos, tots sols, com dos coloms cançats de volar; una vellesa placida i tranquil·la, en la que la mort no ls vingués a trobar sobtadament, sinó que poc a poc, quasi d'un modo insensible, la llur vida anés perdent la força, lo mateix que un llumet que quan acaba l'oli va apagant-se, apagant-se, sense oscil·lacions, sense que la més lleugera halenada d'aire faci moure la seva flama.

I amb un esclat de resignació alegre, la bona esposa va exclamar:

—Millor, Joan, millor, que t'hagin donat de baixa.

—Millor?—irat va respondre en Joan.— És a dir que a tu també t'agrada que sigui vell?

—No, no... Això no! Però no vui que segueixis fent de carril·laire, sempre am l'ai al cor, tantes nits fóra de casa... Aquell tragi... aquella fadiga!... No tenim el nostre passament? Doncs visquem ben regalats, sense penes i sense afanys. No ho comprens, Joan, que s'ha de descansar un dia o altre? Me sem-

bla que, després de més de cinquanta anys que treballes, és molt just que ja t retiris.

Gracies als bons consells de la Mundeta, en Joan va tranquil·lar-se un xic, i, acabant per resignar-se am la seva sort, se va idear un plan de vida que tot seguit va posar en pràctica. El seu plan consistia en llevar-se tard, com els vagos hisendats, i un cop llevat sortir a donar un tom fins a l'hora de dinar; en havent dinat aniria a pendre cafè i fer la *manilla* amb els amics, pera passar més distretament la tarda, tot esperant l'hora del sopar. És a dir, que lo que ell se proposava era no encaboriar-se per res, vivint am tota tranquil·litat i sossego, lluny dels quefers del carril. Però tot en va! Cada dematí, en comptes de llevar-se tard, com era l seu proposit, a les cinc ja estava de peus a terra. Si sortia de casa, tant bon punt n'era fóra se n'hi tenia d'entornar per no saber com *matar* materialment l'estona. A la tarda, quan anava al cafè, res de fer la *manilla* ni de conversar am ningú. S'avergonyia de sí mateix: li semblava que tot-hom el signava amb el dit, prenent-lo per un taul; i, allavores, el dia, feixuc, com una carrega immensa, li queia a sobre i l'aclofava.

Ell no havia nascut pera no fer res. En tenia necessitat, de treballar. Estava tant convençut de que l'home no té de desdir-se mai davant dels embats de l'existència, i que, vell i tot, deu haver de contribuir, am les poques energies que li restin, an el moviment universal de l'obra de l'humanitat, que en son cor se va despertar l'anyorança de la seva màquina, que no havia deixat de correr de l'un a l'altre cap de via, arrossegant airosa la pesant i llarga cua de vagon.

I anyorant-la, en Joan, la seva màquina, com se l'ideal·lisava, ell, el treball! Quin goig li causava el seu record de carril·laire, en perill de pendre mal, sempre exposat al rigor del temps, sempre en tensió nerviosa, i sempre corrent com el llamp, reposant poc i sofrint molt!

No podia viure lluny d'ella. Enfebrat i abatut, no pensava en res més que en el car-

ril, en els trens i en sos amics i companys de treball que encara feien servei, que encara podien viatjar perquè eren joves; i no sossegava, no menjava apenes, ni quasi dormia, com sentint-se una buidor en el cor, com si li faltés l'escalf de la màquina, l'indispensable complement de la seva vida. I, com atret per la seva antiga companya, com si una força invisible l'empenyés, el pobre Joan, abandonant per complet tots el seus plans, pera minvar aquell estat anguniós de la seva ànima, pera trobar el consol necessari an el seu cor i donar tota l'expansió precisa an els seus sentiments, am tot i esser vell, am tot i esser donat de baixa del carril, cada dia se n'anava al diposit, a banyar el seu cos en l'atmosfera del treball, el seu propi centre. Quan la seva màquina estava de taller, ell no hi faltava a revisar-la escrupulosament, per si tingués cap desperfecte que l'maquinista s'hagués distret d'assentar en el llibre de reparacions.

I quan li tocava arribar (el dia que finia l torn del servei), ell no faltava mai a l'estació a rebre-la, com pera donar-li la benvinguda. Mitja hora abans de la seva arribada, en Joan, amunt i avall de l'*andén*, se passejava poc a poc, xacrós, però am gran excitació nerviosa. S'anava passejant sense dir re a ningú, boi fumant amb una pipaça de cirerer molt negra i recremada. Més, quina satisfacció i quin esborronament d'alegria no inundaven el seu cor ja decaigut tant bon punt se donava avis al public d'haver sortit el tren de l'estació veïna! Tot seguit anava a posar-se ben endavant, quasi a l'entrada de les agulles, a fi de poder disfrutar primer que tot-hom de l'aparició de la seva antiga companya, que l'havia ajudat a fer-se vell, treballant tants anys junts, de l'un a l'altre cap de via, lliscant per damunt dels ralls victoriosament.

Els seus negres ulls, mig entelats per la xardor del foc i per la polsina de carbó, espurnejaven de goig, fixos en l'últim terme de la línia, aon, per llei de la perspectiva, les paraleles d'acer convergeixen i es confonen entre les glaces atmosferiques que entelen les distancies. ¡Quin neguit i quin desfici els seus esperant distingir allà al lluny aquella

taca d'un blau brut i gris am que apareix un tren, i que s va accentuant en negre a mida que va apropant-se i va engrandint-se! Com li batia l cor al pensar que la màquina podia encara tenir alguna averia que la fes quedar pel camí en descredit, faltant-li tants pocs kilometres per recorre i finir am lluiment la seva tasca! I com s'acongoixava calculant que, si ella tal desgracia tingués, s'hauria d'estar, per espai d'alguns dies, retinguda al seu *fosso*, com una pobra malalta a l'hospital, per esser reparada! Si n pensava de coses i més coses, totes tristes, boi interessant-se per la sort d'aquella estimada *amiga* seva! Aixís cada dia, en Joan, fixat en els seus amoïnos, acabava sempre per abstreure-s, i, recullint-se com un aucell quan aclofa l cap entre ses ales, no va tenir mai el goig de veure apareixer el tren al lluny, a l'últim terme, a vesllum de les denses glaces atmosferiques, com era l seu desig. No més se n'adonava quan ja quasi tenia la màquina al davant, la qual, fent un esgarriós soroll de ferramenta i alçant nuvols de pols que feien plorar els ulls an en Joan, entrava a l'estació am majestat, solemne, satanicament hermosa, sense fer cas del seu antic conductor, que, embadalit i plorant de joia, l'estava contemplant.

Aixís que la veia aturada, fent tanta de patxoca, a l'estació, mentres orgullosa roncava en ses entranyes, esbufegant i tot, com tenint consciencia d'haver complert lluidament la seva missió de correr; adalerat, en Joan, tot seguit muntava a la plataforma per enterar-se de com havia *fet* el viatge, per saber si ls *coixinets* s'havien escalfat, si s'havien aflluixat gaire les *estopades*, si la *placa tubular* havia perdut gota, si ls *cilindres*... si les *bieles*... tot am tant amor i am tanta ansia, que l maquinista i el fogoner, amdós conductors del tren, no sabien pas què fer, si posar-se a plorar o a riure, al veure les rareses del jaio carrilaira. Aixís que l'enganxador pujava a la màquina pera acompanyar-la al diposit i fer el cambi am l'altra preparada per remolcar el tren fins a l'altre cap de via, en Joan era l que, am l'entremaliament d'un noi, tocava l *pito*, fent-lo refilear una

bona estona! I aixís que entraven al desvio del diposit, com hi disfrutava tocant les tres *pitades* reglamentaries per demanar la giratoria! Tots els *llimpiadors* coneixien tant bé quan era ell el que tocava l *pilo*, que tot seguit, més llestos que mai, sortien rient i bromejant com simples a donar a la màquina l troç de volta necessaria pera conduir-la al seu corresponent *fosso*.

Quan ja hi era, la màquina, al *fosso*, ben frenada i ben falcada de les rodes de darrera l *tender*, en Joan la revisava tota com qui diu peça per peça, am complacencia del maquinista, que, am tot i el seu mal humor, motivat per la fadiga, no deixava de fer-se carrec de les manies d'aquell pobre vell que havia professat tant amor al treball que fou la seva gloria i an el que havia consagrat, am la santa resignació dels humils, la flor de la seva joventut, i del que, per més que les forces li manquessin, no s podia despendre i l'anyorava.

I ella, la màquina, tota bruta de pols, greixosa i regalimant d'oli, deixadota, indiferent a tot, anava desvaporant, desvaporant mandrosament, com escorrent-se les gotes de suor produides pel cançament de tant correr.

Això va durar molt temps; fins que un dia al dematí, que n Joan, com de costum, se va presentar al diposit a veure la seva màquina, tant bon punt hi hagué arribat, un *llimpiador* molt tafaer li va dir, curiós de veure l que succeiria:

—Joan: no cal que us escarresseu més per la vostra màquina, que ara ja tant se val.

—Per què?—va contestar en Joan quasi enfadat.

—Perquè ja no correrà més... Ja ha acabat els quartos... i us vol seguir a vós.

—Què dius, poca pena?

—Lo que sentiú. Avui mateix el quefe se l'ha mirada, i, com ell diu, amb els milions de kilometres que porta recorreguts... la pobra ja és *gueta*, i, no hi ha més, té d'anar a recó, com tot lo que ja ha fet la seva servitud.

—Vés, vés, mentider!

—Sí: vós aneu-me dient mentider!... Ja ho veureu, ja ho veureu com d'aquí pocs dies, a remolc d'una altra màquina més jove i més forta que ella, la duran als tallers generals, an el *cementiri* del ferro rovellat.—

El pobre Joan, al sentir aquestes paraules, va cor-gelar-se, com si la sang se li agromollés a les venes, quedant estabornit com si amb una massa li haguessin esclafat la testa. I plorant lo mateix que una criatura, tot fent via cap a casa seva, anava dient am desconsol:

—Pobra màquina! Ja la van a enterrar! Que és trist el món! Tot en ell té l seu fi, tot! Fins ella, la meua antiga companya, am tot i esser de ferro! —

Aquella nova del *llimpiador* va produir an en Joan un sentiment més intens encara i més fondo que l que li va causar la notificació de la seva propia baixa en el servei del ferro-carril. La màquina, sobre tot la màquina! Ell vivia en la *vida* d'ella, am les energies d'ella, que mantenien el seu ideal. S'havien compenetrat tant bé l'esperit de l'home amb el misteriós no sé què de l'objecte que ns fa esclaus d'un dever natural i que ns ajuda a guanyar el pa de cada dia!... El cor d'aquell vell s'havia, en la seva joventut, incendiat tantes vegades en les flames d'un amor immens, quan la Mundeta, junt amb algunes amigues seves, am l'excusa de sortir a passeig, anava a la via a veure passar el tren que conduïa en Joan; havia sentit sobre d'aquella màquina tant fortes sotregades de goig quan, ja promès am la que més tard va ser la seva esposa, aquesta anava a l'estació a esperar-lo, i, enamorada, li oferia un clavell que treia de son pit virginal, i que a l'agafar-lo ell en ses mans i flairar-lo, l'emascarava amb el gloriós deix del treball; estava ja tant avesat el seu esperit a que la seva imaginació triomfés, dilatant-se al poder recorrer, am la furia del vent, planes i més planes, terraplens i desmunts, veient a sa estimada màquina serpentejar, entafurar-se pel cor de les montanyes i

escampar per l'espai, com nuvols de plomes blanques, les espesses glopades de vapor, boi entonant arreu l'himne de la nerviositat, de l'impaciència, de l'ansia i del deliri, am notes estridentes de cruiximents de ferro; que per força, en la seva anulació, en el seu retiro, en Joan hi vegé, més que la seva mort, la mort del propi ideal, el qual, vivint la seva màquina, no havia pogut desarrelar mai de la seva ànima.

Va impressionar-lo tant aquella nova, que en pocs dies el seu enteniment va anar-se ennuvolant i enterbolint de tal manera, que per tot on fixava ls ulls tant sols hi veia colles d'homes arraulits morint de consumpció, màquines rovellades i inservibles confoses am les despulles humanes, materies un jorn vibrants i útils a la vida; tot fred, tot trocejat en un munt de miseries pestilents; i, fugint horroritzat d'aprop dels vells, cercava l calor de la joventut, dels cervells plens d'ambicions, sempre darrera de cors prenyats d'alegria i d'entusiasme, tot amor, tot vida i braó selvatges.

Quina frisança, pobre Joan! Aquell estat de desvari terrible accentuava cada dia més la mania aguda que minava l seu cos decandit. Com si l record de carrilaire l'excités, el demati del dia senyalat pera dur a enterrar a la seva màquina al cementiri del ferro rovellat, en el paroxisme del deliri, fet un boig, fóra de sí, anava cridant, cridant que feia esgarriar an als que l sentien:

—Adobeu-me la màquina! La màquina s'ha espatllat! Adobeu-me-la, que encara és bona! No la llenceu al ferro vell!...

IGNASI IGLESIAS

L'IDEAL I EL MISTERI. PER E. VENDRELL

LES ànimes joves junten a la Realitat que absorbeixen la força de la llur vida i infanten l'Ideal. Aquest és tant més esplendorós i sobirà com més clara intelligència de la Rea-

litat tinguin i més poderosa sigui la força de la llur vida.

Com aquestes dugues causes d'Ideal (la manera de veure la Realitat i la força de la vida) poden canviar tant, per xò són de valer tant diferent els ideals de les generacions. Les generacions que eren forçades a veure la Realitat a través d'un dogma, infantaven ideals erronis i estrets. Quan per l'afirmació cartesiana del criteri d'evidència les generacions atribuiren a la raó la funció d'entendre la Realitat, l'Ideal s'orientà envers la Natura, fent-se més humà, i d'aquí ls ideals socials. Però aquesta sobirania exclusiva de la raó ls comunicava una sequedat de logica de biblioteca en detriment de la força amorosa, que és una de les característiques de l'Ideal.

La generació nostra, anant a la Realitat am tota l'ànima vibrant, descobreix el veritable sentit de la Natura, que és la Vida, i en aquesta fixa l'Ideal, consagrant-hi tota l'intensitat de l'ànima. Així arriba l'Ideal al grau més alt de sublimitat i d'amor.

Com més comprensiu i estimat anava essent l'Ideal, cada dia era més petita l'esfera del Misteri i més comptades i empobrides les ànimes que sen sentien enamorades. Les successives emancipacions de la Ciència, de la Moral, de l'Art, li anaven minvant majestat i prestigi. Sols li restaven els dogmes, que marquen la divisió geografica de les religions. El concepte de la Natura no feia més que posar en evidència l buid dels dogmes i l'erroritat de les preconcepcions mistiques. Però quan en el fons de la Natura s'ha descobert la vida, el Misteri reviu intens i poètic, reduït senzillament i nuament al sentiment de sociabilitat universal, que aplega per tot lo món les ànimes adoradores.

Precisament aquest sentiment de sociabilitat universal és una de les característiques de l'Ideal modern. La primera és atribuir a la vida de l'individu un sentit propi, un valer original, que imprimeix en les obres de cada hù un segell inconfundible. Tota l'existència deu consagrar-se d'una manera lliure i oberta a la plenitud de desenrotllament d'aquest sentit propi. Això s'aconsegueix mitjançant

la Sinceritat i el Treball, que van dibuixant la fisonomia d'aquest sentit de la vida. I l'altra característica és l'assoliment que la vida individual viscuda amb aquesta plenitud de Conciència i de Sinceritat, té relativament a la Vida Universal; assoliment obtingut pel sentiment de solidaritat am tots els sers. Això és lo que unifica l'Ideal i el Misteri: unificació transcendental, que marca quelcom de definitiu en la direcció del Pensament i de l'Activitat.

Ben clarament se desprenen d'aquí ls dos corrents que l'influència de l'Ideal modern despertarà: l'un, social, de caracter mistic; l'altre, psicológic, de caracter moral. El primer el formarà la grossa munió d'ànimes tancades; el segon, el petit aplec d'ànimes conscients. Aquelles necessiten la febre de creencies per avançar en la marxa general. Les ànimes conscients, pera consagrar-se a un ideal, ansien una forta vida interior. Amdós corrents són indispensables pera transformar una epoca d'instint en epoca de consciència.

L'Art comença a encarnar a hores d'ara aquest Ideal modern. És ell el que despertarà la vida interior i religiosa. El veiem encaminar-se a esser fort de tota l'Energia de l'ànima de l'Artista, vessant de Sinceritat, imprès de segell original, emancipat de suggestions estranyes, de fórmules i de preceptes: interior. Ademés de fonamentat amb aquesta robustesa de la vida propria de l'Artista, el veiem projectar-se amb assoliment mistic i actiu a la Vida universal, com anunciant-ne formes superiors. Quan encarni completament l'Ideal mistic modern vindrà a esser el Messies de l'Avenir.

ERNEST VENDRELL

PRIMAVERAL

*L'atmetller ja ha florit. Ses flors gemades
han escampat per l'aire,
dolça, exquisida i delitosa flaire.
Ja les desertes prades
tornen a sé altra volta perfumades.*

*Es la nota primera del preludi
d'un poema tot flaire i harmonia.
Qui sap! Pot-ser demà, quan el saludi
el sol al neixe l dia,
pels marges florirà modesta i sola
la primera viola
en un transport de goig i d'alegria.*

JAUME TERRÍ

ELS PERSES. TRAGEDIA D'ÆSCHYL. TRADUCCIÓ DE ARTHUR MASRIERA

PERSONATGES:

CHOR DE VELLs.

ATOSSA (*mare de Xerxes i muller de Darius*).

UN MISSATGER.

L'OMBRA DE DARIUS.

XERXES.

EL CHOR

Són ells, els fidels Perses que partiren a la terra dels grecs; són els que serven el throno d'or d'un opulent monarca. Xerxes, el senyor rei, fill de Darius, els escullí per conservar l'imperi; més ai! la ment sem torba, el cor s'apena al veure que no torna l'host gloriosa ni l rei que a la victoria va conduir-la. Tot el coratge que engendrava l'Asia fugí d'aquí; i l'Asia als seus anyora, i en tant ni un missatger torna, ni arriba cap cavaller a la ciutat dels Perses. Els de Susa, Ecbatana i de la vella ciutat de Cissia, els muradals deixant-ne, dalt del corcè uns fugiren, am navilis altres volaren, i l'estol de guerra altres a peu van engrandir joiosos. Entre ells hi havia Amistres i Artaphernes, Megabazes i Astaspes, reis de Persia, vassalls tots del gran rei, i tots partiren davant de gents nombroses, sagetaires, cavallers i pions, d'esguard ferotge

i cobejosos de guanyà en la lluita (1).
 Atembares hi era, el que s'alia
 per lluitar a cavall; també Massistres,
 Imeus el sagetaire, Pharandaces,
 i l'colcador Sosthanes. N'enviava
 el Nil fecon uns altres: Susiscanes,
 Pegaston nat d'Egipte; el gran exarca
 de la sagrada Memphis, i n-Arsames
 i els de les terres de l'antiga Thebes
 d'Ariomardus; gent terrible i forta
 que habita les llacunes i és experta
 en manejar els remes de naus lleugeres.
 L'estol seguia de la gent de Lydia
 que viuen en plaers, gent de montanya
 que no coneix la mar, als que comanden
 Arcteus i Metragathes, reis justissims;
 i els Sards, que arrossegant carros de guerra
 de dos i tres cavalls, d'or els rubleixen
 i fan l'admiració d'aquell que ls guaita.
 Els moradors de Tmola ja amenacen
 amb el dur jou de l'esclavatge a Grecia;
 entre ells hi han els sageters de Mysia
 a les ordres de Mardon i Tharybis.
 Babylonia envià pera combatre
 els soldats coberts d'or, que solen caure
 com una allau despresada i que confien
 en el llur art de manejar ballestes,
 i ve darrera d'ells de tota l'Asia
 l'estol de gladiadors que al rei enrotlla.
 Aquesta flor de combatents partia
 de Persia fa molt temps; a tots els plora
 l'Asia que ls sustentà; mullers i pares,
 comptant els jorns, d'angoixa s'consumeixen.

Ja l'exercit real a l'altra banda
 de l'Asia aparegué; per ponts de barques
 passà la mar de Grecia en Athamantida
 després de posà l jou a l'ona fera.
 El gran capdill i bregador partia
 en dos l'estol immens; i en mar i terra
 dos lloc-tinents posava, i ell el duia,
 igual que un déu, l'estol a la victòria.

El conjunt de les naus i les mainades
 era com un dragó d'escata verda

(1) Lo *Πυρρὸς ἐν τῇ λίσσῃ* de l'original no s pot traduir prou clarament en nostra llengua.

i cap sanguinolenc; de Syri l carro
 guiant el nostre rei, portà a la lluita
 als inclits bregadors d'espasa i llança.
 No hi ha ningú que aquella torrentada
 de braus deturi, ni que l'ona forta
 de combatents detinga: és impossible
 de Perses aturà un valent exercit.
 Més de l'engany dels déus qui pot fugir-ne?
 Els déus amoixen i preparen llaços,
 i del parany d'un déu no n fuig cap home!
 I la fatal necessitat moguda
 pels déus eterns ens va mirar amb ira,
 i als Perses imposà lluites difícils:
 preses de muradals, setis i runes
 de ciutats i barreges sense nombre
 de cavallers, cavalls i armes de guerra.
 Ja s van acostumar a veure l'ona
 que s blanqueja rugint quan amenaça,
 i les marines selves; ja aprengueren
 de viure sobre aquelles febles cases
 fetes de fusta i corda, que servien
 per portà un món que n'engolia un altre (1).

Per això amb el cor trist i ple d'angoixa
 tinc por per l'host de Persia, i no voldria
 sentir jamai que la ciutat de Susa
 ha quedat sense fills dignes de casa;
 i Cissia respondrà, si és que això sia,
 rugint d'esglai, mentres iran les dónes
 la mala nova repetint, fent troços
 de les robes de porpra de Byssinia.
 L'host de peu i cavall, aixam d'abelles
 semblava al despedir-se; la guiava
 el nostre rei, que passà l mar i duia
 en son cor el desig de la victòria.
 A tants valents capdills tot-hom els plora,
 i les dónes de Persia, desolades
 per un dolor suprem, l'espòs dolcíssim,
 al company de llur llit, anyoren totes,
 totes plorant complantes de viudesa.
 És hora, Perses, ja, los que de sempre
 en eix palau seguereu venerables,
 de veure am pressa quina és la fortuna

(1) Hem subratllat aquest vers perquè l'imatge grandiosa que enclou, a molts critics els ha semblat inspirada per un gust literari un xic posterior al del temps d'Eschyl.

de Xerxes nostre rei: si la victòria
guanyà enjgant al cel nuvols de fletxes,
o si vencé am l'extrem d'aguda llança.
Més un astre esplendent surt ara, s mostra
davant mos ulls i els ulls dels déus: la reina
mare del rei; de genollons en terra!
am paraules d'amor tot-hom li parli,
tot-hom per reina i mare la salutí.

(Surt Atossa)

¡Salve, regina de les ben cenyides
dones de Persia! Mare venerable
de Xerxes i l'esposa de Darius!
Fores muller d'un déu dels Perses, i ara
ets mare d'altre déu, si esprit maligne
no ha capbuçat de nostre estol la gloria.

ATOSSA

Per això vinc, deixant aquella estancia
ornada d'or i el thalem de Darius:
mon pit d'angoixa s desespera: és hora
de que us ho digui tot: a mi no m torba
lo seny la pena, ni seré atrevida,
no fos cas que perdés per culpa propria
les riqueses que aquí lo meu Darius,
am l'ajuda d'un déu, acurullava.
Doble pena mon pit torba i fadiga:
la turba dels esclaus que no m vol creure
en absència del rei, i les riqueses,
que sense l rei ni valen ni s'estimen.
Los thresors són intactes, però penso
que no ho seran molt temps si no ls vigilo.
L'ull del amo al palau guarda i conserva:
per això, venerables vells, voldria
vostre consell pera saber desde ara
què m toca fer; no m negareu, espero,
vostra opinió, que estimo perquè és vostra.

CHOR

Oh regina! Jamai dues vegades
demanaras nostre consell, puix sempre
benevols am tot-hom, am tu voldriem
ser-ho més del que ho som, pera ajudar-te.

ATOSSA

Desde que l rei, mon fill, partí a la guerra
i a conquistar la Jonia se n'anava,
que unes visions estranyes entre somnis

m'atormenten de nit; però entre totes
cap de tant clara i evident com una
que anit vaig tindre. Te diré com era:
dues dones vaig veure que venien
a davant meu, superbament vestides,
am vestit persa l'una, l'altra doric;
eren més altes i gentils i esveltes
que les dones vivents; no s retiraven
a cap més; en semblant i en hermosura,
eren germanes d'un mateix llinatge;
l'una vivia en terra grega i l'altra
en barbara (1) regió sola vivia.
Entre elles, me semblaven disputar-se,
i el meu fill, que ho va veure, a totes dues
deturava i ensems les aplacava.
Al seu carro a les dues les junyia
i al front els va posar corretges dures.
L'una, orgullosa d'aquest jou, altiva
lo fre contenta mossegava (2), i l'altra,
indignada bregant, i fent mil forces,
trencava l carro i féu el jou a troços.
Mon fill caigué; Darius, el seu pare,
planyent-lo, va sortir a sa defensa.
Quan Xerxes el va veure, de vergonya
va esqueixar sos vestits. Eix és lo somni
que m torbà trista a mi la nit passada.
Quan vaig deixar mon llit i les mans meves
acostava a la déu de la font pura,
alçant la destra, me n'ané resolta
fins a l'ara capdal dels sacrificis.
Tots els déus se m giraren *refusant-me* (3),
una àguila vegí que se n'anava,
fugint, als peus d'Apollus, i jo, muda
d'esglai, oh amics, anava a perdre l'esma.
Un voltor la seguia, am batec d'ales
l'aconsegueix, i ja am ses urpes trinxà
el cap de l'àguila, que no tingué forces
no més que per donar-se esporuguida.
De veure tot això m quedé esblaimada;
vosaltres hi quedeu sols de sentir-ho (4).

(1) Pera la mellor intelligència de molts passatges
æschylians, devem fer notar que la paraula *barbre*, i tots
sos derivats, entre ls grecs era sempre synonym d'*estran-*
ger, s'ens indicar mai menyspreu.

(2) Es l'εὐχάρτου στόμα de l'original.

(3) L'ἀποτρόπισσι δαίμωνι.

(4) La feliç concisió grega diu això més clar i senzill,
dient: Τὸτ' ἔμμεν δαίμωνι 'ἔστ' ἰδεῖν-ὅμην δ' ἀκούειν.

Sols això us tinc de dir: si la fortuna
ha vetllat per mon fill, cobert de gloria
aquí l'euem aviat; si fou adversa,
no l'exposeu a donar compte, i sia,
com sempre fou, lo rei d'aquesta terra.

CHOR

Oh mare, no volem am cap paraula
torbar-te més del que ho estas, ni és hora
de confirmar l'esglai que a tu t' domina!
Vés a pregar als déus, tot el sinistre
que vegeges demana que t'ho apartin;
tot el bo que s' complezca, per ton regne,
per tu, tos fills i tos amics. Copioses
fés libacions pels morts i per la terra,
i demana amb amor que l teu Darius,
que vegeges en somnis, t'clareixi
tot el bo que a ton fill i a tu t'espera,
i tot el mal ho amagui en les més fondes
tenebroses regions de sota terra.
Jo, que soc el oracle que revela
parlant al cor, això sols t'aconsello;
però ja n parlarem, i potser encara
tot sortirà tant bé com jo ho desitjo.

ATOSSA

Certament tu has sigut qui primè eix somni
ha interpretat am bon sentit: Déu faci
que tot me surti bé! Com aconselles,
als déus i als que descancen sota terra
farem els sacrificis, quan retorni
a mon palau. Però entre tant explica-m:
aon diuen del món que s troba Athenes?

CHOR

Lluny d'aquí, a l'occident, on va a la posta
el sol.

ATOSSA

I diuen que mon fill glatia
per pendre eixa ciutat?

CHOR

És cert. Tota la Grecia
guanyat hauria havent guanyat Athenes.

ATOSSA

I tanta gent allí hi havia?

CHOR

Tanta
que als Perses ens ha fet sofrir sèns treva.

ATOSSA

I què més tenen? La riquesa ls sobra? (1)

CHOR

La terra és llur thresor: hi ha fonts de plata.

ATOSSA

La punta de sageta feridora
brilla en llurs mans?

CHOR

Jamai, que no més tenen
la llança de combat i l'armadura
am son escut.

ATOSSA

Qui és, doncs, qui governa
al poble aquest?

CHOR

Tots ells mai s'anomenen
esclaus de cap senyor, i no obeeixen
a cap home jamai (2).

ATOSSA

Com podran fer-ho
per sostenir dels enemics la força?

CHOR

Destruint a Darius i a l'exercit
nombrós i ben armat que l rei portava.

ATOSSA

Dius coses espantables i que esglaiaven
als pares dels soldats que són a Grecia.

CHOR

Crec que aviat ho sabras tot: la nua
veritat te dirà aquest vell que arriba

(1) Aquí la concisió catalana guanya a la grega. Æschyl diu en aquest vers: *Kai tí prós toutoisin állo, ploutos 'exarkis domois.*

(2) Lo *φωτός οὐδ' ὑπέρου* de l'original constitueix una de les dificultats majors de traducció. El *ὑπέρου* en Xenofont vol dir *lloc enlairat desde on se guaita*; i en Sophocles i en Æschyl és synonym de *subdit, vassall, etc.*

i sembla que és de Persia: ell podrà dir-nos
si fan de bon o mal sentir les noves.

(*Entra l Missatger.*)

MISSATGER

Oh pobles de tot l'Asia! Pobra terra
de Persia! Oh pobre port ple de riqueses
aon morí tot l'esplendor de casa!
La flor dels Perses ha caigut! Oh miser!
tinc d'esser jo l primer que això anunciï,
i és precis explicar eixa desfeta.
Oh Perses, vostra host tota és perduda!

CHOR

Que és trist i horrible això! Plorem-ho, Per-
[ses!

MISSATGER

Tots ells caigueren per no alçar-se: apenes
jo m'he salvat pera portar la nova.

CHOR

Això ns passa an els vells: ens toca viure
sols per sentir calamitats amargues.

MISSATGER

I jo m'hi vaig trobar! Ningú va dir-mels
los mals que jo us diré.

CHOR

Ai! pobra patria!
De què t serviren tants aixams de fletxes
enduts a Grecia?

MISSATGER

Ja de Salamina
tota la platja és plena de cadavres,
de cadavres dels nostres!

CHOR

Oh! Això és horrible:
els cossos dels amics escupint l'ona,
tacats de sang!...

MISSATGER

De res, ai! nos serviren
les fletxes nostres: nostra gent va perdre-s
en mig l'estol de naus que ns oprimia.

CHOR

Plorem, am clams d'angoixa. Pobres Perses!
Tot caigué al perdre-s l'host!

MISSATGER

I com esglaià
i esglaiarà aquest nom de Salamina!
Jo ploro al recordar el nom d'Athenes!

CHOR

Pels enemics ha d'esse un nom terrible,
encara que fa temps que ja van fer-nos
viudes a moltes dones d'aquí Persia.

ATOSSA

Ja fa prou que he callat; aquesta pena,
la meua, és la més gran de totes, tanta
que no m deixa parlar ni escoltà m deixa.
Més és precis sofrir aquí a tot'hora
les dissorts totes que ls grans déus envien.

(*Seguirà*)

UBRIAGUEU-VOS! PER CH. BAUDELAIRE

Cal estar sempre ubriac. En això està tot,
l'única qüestió és aquesta. Pera no sentir
l'horrible farcell del Temps que ximica les
vostres espalles i us acota a terra, cal que us
ubriagueu sèns treva.

Però, de què? De vi, de poesia o de vir-
tut, com volgueu. Però ubriagueu-vos.

I si mai, sobre ls graons d'un palau, sobre
l'herba verda d'un fosso, en la trista solitud
de vostra cambra, us desvetlleu, ja minvada
o desapareguda l'ubriaguesa, pregunteu al
vent, a l'ona, a l'estrella, a l'aucell, al rellot-
ge, a tot lo que fuig, a tot lo que gemega, a
tot lo que roda, a tot lo que canta, a tot lo
que parla, pregunteu quina hora és; i el vent,
l'ona, l'estrella, l'aucell, el rellotge, us res-
pondran:

«És l'hora d'ubriagar-se. Pera no esser els
esclaus martiritzats del Temps, ubriagueu-vos
sèns treva! De vi, de poesia o de virtut, com
volgueu.»

TRADUCCIÓ DE J. R. C.

CANÇÓ DE ZAIRA. DE «L'ALEGRIA QUE PASSA». LLETRA DE S. RUSIÑOL. MUSICA D'E. MORERA

Poc a poc

De ter-res en-lla por-tum la tris-te-sa —
flore es-mor-tuïdes crei-xum en la ser-ra —

pp *p* *molt lligat*

la por-tem pel món per-dei-xar-la en-re-ra. Per
ia - nem des-fu-llant-nos per la car-re-te-ra. Les

BIBLIOGRAFIA

L'ALEGRIA QUE PASSA. *Quadro líric en un acte, per Santiago Rusiñol. Musica d'Enric Morera.* — Tip. «L'Avenç», 1898.

El decadentisme, tant impropri de l'esperit dels catalans, ha entrat triomfalment a casa nostra. Però, no obstant, i dintre aquest nou aspecte de l'art a Catalunya, comprenem i fins admirem un escriptor com en Rusiñol. En les seves obres, en totes sens excepció, se descobreixen tot seguit les queixes d'una ànima malalta, d'una ànima que no pot gaudir la vida i que sols se sent acariciada i sa-

tisfeta entre tristeses i entre celatges entelats per espessos teixits de boires grises. En Rusiñol no més se sent consolat en ses penes, davant de tot lo que mor, davant de tot lo que va a la posta i de tot lo que s mustiga de fred o d'anyorança; produint-li un cert malestar, una certa angoixa, la sola contemplació de les exuberancies de Natura, quan aquesta s presenta a sos ulls ben sana i vigorosa: eternisant la vida. Ell s'estima més que ls esplendorosos raigs del sol germinador, els tebis clars de lluna, o una nit d'hivern calmosa i estrellada. I, no obstant, l'admirem i el respectem, perquè sempre sens presenta tal com és, am tota sinceritat, malalt i trist, cultivant les seves tristeses, cantant-les, exalçant-les, volent-les encomanar als altres, no podent mai desfigurar la seva ànima essencialment catalana, ja que n ses obres no hi

manca pas quelcom de falaguer, ni aquell agre-dolç tant propi de la nostra terra.

L'Alegria que passa és un quadro escenic arrencat de la vida real, però havent passat, ans de pendre forma artística, pel filtre de l'exquisit temperament de l'autor de *Anant pel món*; és un quadro ple de *vis* comica que excita a riure, a riure a desdir, però no d'una manera franca, no amb aquell goig que manifesta l'esplet d'alegria que vessa del nostre cor, sinó convulsivament. Tant és així, que l lector, després d'haver llegit aquesta obra i haver rigut les mil graciositats de que està plena, tot seguit sent com

un penediment, li sembla haver-se mofat am ses rialles de la pena fonda que duen en llur ànima tots els personatges que intervénen en l'acció.

L'escena s desenrotlla en una vila indiferent, vulgar i ensopida, sense iniciatives, on tot sembla que dorm el són de l'indolència, ont els arbres ni creixen, ni s revifen, ni s belluguen, ni s moren; és a dir, en un poble de pau i de repòs. Més en mig de tanta inercia, com una flor en el desert, com un plany sortit del fons del cor d'aquell poble, com un símbol de la vida assedegada de gaudir tots sos plaers, se destaca en Joanet, jove simpatic, un xic illustringat, al que desespera i aclapara veure passar els dies fent malver la seva joventut.

Una colla de gimnastes, am llurs excentricitats, am llurs burles i miseries, vénen a desensopir aquell poble per un moment. Entre ells hi va una ballarina, jove, que duu la tristor a l'ànima i la riulla als llavis; ella, am sès gracies *cosmopolites*, ve a despertar el cor del pobre Joanet, que bat impulsivament am desitjos de volar de l'una a l'altra banda de la terra, com la xicoteta gimnasta, sempre rient i cantant. En una escena en que s parlen en Joanet i la gimnasta, Zaira, que així l'anomenen, aquell li expressa les seves ambicions de viatjar com ella, a la ventura; i ella, cançada d'aquella vida nomada i agitada, li manifesta els seus desitjos de repòs. Són dos cors que no s poden arribar a comprendre. Com tampoc el poble comprèn an els gimnastes, an aquella colla de bohemis que van deixant arreu un rastre d'alegria de que ls altres se

tot son pas - sem pas - sem ben de - pres - sa per
fu - lles que'ns cau - en són can - çons bo - he - mies que

no en - co - ma - nà - ns el mal de la ter - ra El
sem - blen poe - si - ai la pro - sa en - ter - ren. Del

gaudeixen; i els insulta i apedrega quan menyspren el diner am que ha recompensat el llur treball. Els gimnastes, al veure's apedregats per aquells sers eternament ensopits, diuen en to sentenciós i com fent-los denteta: «No n tastareu de poesia!» I desapareixen en mig d'una cridoria immensa!

Els personatges d'aquesta obra, tots ells estan traçats am tant vigor, que en les escenes comiques, l'autor ens fa pensar en el que Shakespeare va imprimir en sos *bufons* i en les jocoses figures de ses comedies.

L'*Alegria que passa* és, en resum, una joia de l'art líric-dramatic de Catalunya. Llástima que no puga ser admirada i aplaudida pel nostre public, per aquest public desviat, que aplaudeix quasi d'esma les exotiques ximpleries del flamenquisme.

mal de l'a-mor és mal que s'ar-re - la i
ar-bre del món som les fu-lles se - ques re -

del-xa en el cor a-nyo-ran-ça e-ter-na. Tant el plorem com si pa -
ga-des de llagrimas i ro - do-lant sem-pre.

Viu

Viu mf

La musica que hi ha posat l'Enric More-ra és ben apropiada a la lletra: és sempre ins-pirada i dignament artistica.

I. I.

SILENCI. *Drama de món de l'Adrià Gual.*
—Tip. «L'Avenç», 1898.

En Gual ha imprès i publicat el seu dra-ma *Silenci*. El primer acte, llegit, perd molt de la suggestió poderosa que l'autor va saber comunicar a la plastica de la representació en el teatre, i que tant fonament va impressionar als espectadors. Però l segon acte, en que l drama intim és principalment parlat, guanya essent llegit, perquè va més al pensament que als sentits. El primer acte és *teatre de*

debò, d'aquell que s'apo-dera de l'auditori ficant-lo, com aquell qui diu, a les taules i fent-li pas-sar una esgarripança de realitat artistica. En el segon, apareix de ple el drama intim tot just pres-sentit en el primer.

La *tesi*, que diriem, d'aquest drama neix d'una concepció de la vida i de l'art que n Gual dóna prou a conèixer en el prolec de l'obra quan diu: «Que hermosos deuen ser els drames del silenci! Els que han quedat tan-cats de mort en tants lla-vis closos per sempre; els que pasturen cossos vi-vents i que, orgullosos d'esser-ne ls sols senyors, sels recaten i guarden com a filla bonica, gelo-sos de sa bellesa per por de que caigui en mans de qualsevol que sia imme-reixedor de posseir-la... I, en tant, els enamoradiços de sentiment correm com

a esverats, amb ulls oberts i aguantant-nos l'halè, per trobar nous amors que ns satisfa-cin; passem aprop de mils d'ànimes d'un cos vulgar; hi passem a frec, i tal volta ell és guardador d'un tresor que ns ompliria de joia; però no ho diu; potser ni s'ho explica; si ho sap s'ho guarda i en disfruta sofrint, i riu a voltes de manera que ningú pugui entendre lo que l seu silenci tanca, lo que és el seu tresor, lo que s'endú a la fossa. Tot és això en la vida. Ens alenta l'anhel de pos-seir lo misteriós; tot se mou i s'agita dessota d'un vel espès; els ulls no s cancelen de mi-rar-hi, i sens clouen fadigats per sempre, ignorants com quan per primer cop se van obrir a la llum del viure. Lo més hermós és lo que s calla, i constitueix un plaer per nos-

altres el pensar què deu esser i com deu esser lo desconegut.... Veus-aquí l meu drama: la contemplació de lo que s calla; la veneració al misteri...»

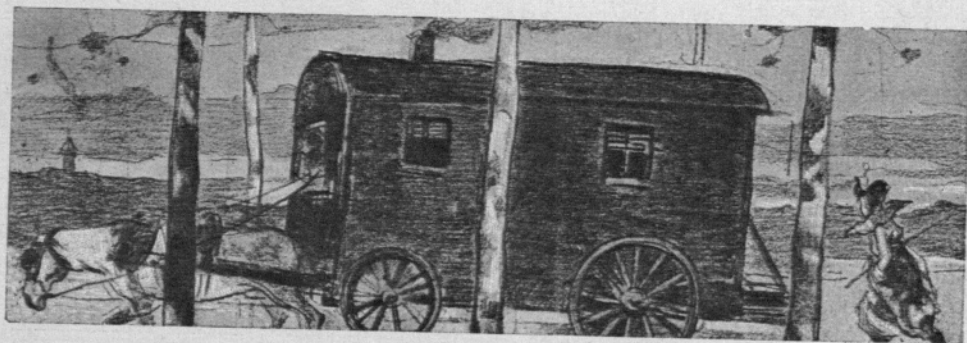
D'aquesta consideració de la vida neix l'art exquisit que n Gual sent i realisa tant i tant bé. Pot dir-se que la vida no és tota això, o, mellor, que això no és tota la vida: que això és la vida soferta i no fruita, o que és una vida massa ambiciosa i curiosa del misteri, volent-se redimir abans d'hora de lo que n diem materia, menyspreant l'assimilar lo que n la realitat *actual* hi ha segurament d'assimilable; i es pot dir que d'aquella ambició i d'aquest menyspreu en ve l sofriment i en neix aquest art de dolor, aquest art de *descomposició* de la naturalesa humana, de la vida d'aquest món. Per això en Gual deu haver titulat el seu drama, *drama de món*: drama de l'ànima que vol ser ànima pura abans de que li arribi l'hora, que s rebat frenetica contra l mur material que l'en destorba, i que després s'aconsola en una quietud feta d'aislament, de *rêve*, de pressentiment d'una altra vida deslligada i purament espiritual.

Un art així ja s comprèn que no pot ser saludablement social: és si cas social d'una societat mística de les ànimes en un altre món o en un món futur: en quant al present, és un art terriblement individualista.

Però tot sentiment de la vida, quan és sincer, és respectable, i quan és artísticament intensificat és digne de contemplació. Aixís el trobem en aquesta obra i en tota la perso-

nalitat artística den Gual, que además se troba compresa en una de les corrents del món modern. Avui, que sembla que l pensament fa una gran girada en el seu camí, i que per lo tant li falta ja l panorama de conjunt del troç que deixa i encara no veu el del troç que ve, l'ànima s'aboca curiosa i desorientada a flor dels sentits i no pot reposar en una contemplació harmonica de la vida.

En Gual és, entre ls nostres poetes, molt representatiu d'aquest estat de sentiment, i dintre d'ell, el *Silenci*, la seva obra més feliçment realisada fins avui. Per això la considerem molt estimable i benvinguda.

FRIS PERA LA COBERTA DE «L'ALEGRIA QUE PASSA»

PER ARCADI MAS I FONTDEVILA

LITERATURA PARISENCA EN CASTELLÀ

Un jove escriptor de talent, l'Enrique Gómez Carrillo, acaba de publicar una novel·la titulada *Del amor, del dolor y del vicio*, que per alguns senyors de Madrid ha vingut a ser el descobriment de París, *nada menos*.

En Gómez Carrillo és jove, d'aixalabrada vehemència, i perdudament enamorat de la corrupció contemporània. En Gómez Carrillo és un escriptor aturdat per la disbauxa de París, per la cocoteria boulevardiera, per la bohèmia montmartresca, per l'esnobisme literari i artístic, i tot plegat li fa cantar una oda delirant a la carn. Sa sensualitat morbosa està voltada d'una atmosfera de *rastaquouerie modernista* que no està gaire lluny de l'altre: el dels milionaris pervinguts, dels banquers *semi-hidalgos* i dels generals-doctors sud-americans. Un llibre que no més canti, descrigui i estudiï les passions de la carn, és un llibre fragmentari que s'ha pesat al lector que cerca emocions intel·lectuals com a suprema resultant de l'art.

En Gómez Carrillo és un modernista desvergonyit, i se n'alaba, i s'ha llençat a la literatura carnal amb l'impetuositat pròpia de la sang ibero-americana. La *gaité gauloise* (per no emprar altra frase) exprimida en castellà, fa l'efecte d'un fruit eixit de la copula entre l'esperit de Paul de Koch i el de López Bago; i això, a la veritat, per lo sistemàtic-

ment sensual de sa documentació humana, no té res de modern ni de nou.

Malgrat el caràcter superficial de la *chismo-grafia* literària que omple l'obra de Gómez Carrillo, no per xò deixa d'haver-hi guspires d'ingeni, troços de subtil observació i mostres de comprendre quelcom de l'ànima de París. Ses figures tenen algun relleu, però sa psicologia és de conversació de *brasserie*. No hi ha ni emoció humana ni artística. En conjunt, s'hi flaireja el rescalf de les sensacions d'altre i l'enfarfegament d'un enfiat literari.

La seva obra *Sensaciones de Arte* feia esperar que n'Gómez Carrillo donaria quelcom més seriós i sobre tot menys *rastaquouère*.

J. B. R.

Hem rebut la nova obra del Sr. J. Nonell *Estudios gramaticales sobre la Lengua catalana*. La CATALONIA publicarà proximitament un estudi crític de les obres gramaticals del Sr. Nonell: en ell se parlarà del nou llibre amb l'extensió que aquest se mereix.

TIP. «L'AVENÇ», RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA